

בעולם החמוש

תכונה

צבאית

- ושכרה

להלן מספר קטעים ממאמר רב-ענין של קול"פ. מ. גאלוצ' (בחיפוש נוסחה צבאית מתאימה לצבאות אירופה), אשר בשל הענין המיוחד שבו, נתפרסם בשלהי 1953 בשני כלי-מבטא צרפתיים צבאיים — תחילה ב"כוחות האויר הצרפתיים", ולאחר מכן גם ב"השקפת-האינפורמציה הצבאית". במסגרת-הכוללת עוסק המאמר בבעיות "חלוקת התפקידים" הפנימית, בתחום ההזדיונות ובנין הכוחות הלוחמים, בין חברות "האמנה-האטלנטית". אולם תוך כדי כך עומד הוא על כמה חזיונות, אשר נודע להם ענין צבאי-כללי. המעניין אותנו, בראש וראשונה, הוא דבר ה"קרו"תם המ"ת" של כלי-המלחמה למיניהם, ושל חימוש האומה בכללו, אשר יש בו כדי להבליט הבלטת-יתר את שוני האפשרויות, הידוע מאז, בין מעצמות גדולות — שהן גם מדינות תעשייה מפותחות — לבין כל השאר. צד זה שבמאמר הוא עיקר עניינם של הקטעים המובאים כאן.

תלולה למדי — בחריפות יתרה כלפי מעלה, כשהן הופכות על-פיה את קצרת מושגי החדישות הצבאית, שכבר שולם בעדה מחיר כה יקר בשלבה הראשון של מלחמת-העולם השנייה.

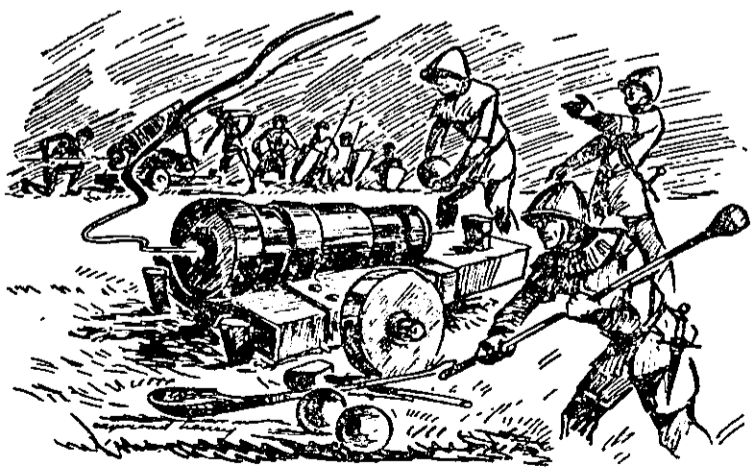
בנסותו לבטא את אופיה של תמורה זו ע"י נוסחה-מסכמת, אמר האדמירל קסטפס¹ כי קרנה של "האס-טרטגיה של ריכוז-אמצעי-הקרב" עלתה עתה על קרנה של האסטרטגיה האחרת, האסטרטגיה פשוטה-כמשמעה, שעיקרה רעיון ותמרון. האסטרטג לא איבד אמנם את תפקידו. עדיין יש ביכולתו לתקן מצב חמור; אולם, בכללו של דבר, הגורם "אמצעים" הוא שהפך להיות מכריע. כל זמן שההפרש בין "צרכים" ל"אמצעים" אינו חורג מתחום מצומצם — עשויה גאונותו של אסטרטג להחזיר את שיווי-המשקל. אולם, משעבר תחום מסויים, אל מעבר ל"גרעון" ידוע — נפלה ההכרעה. כל חשבון

עצומה זיא המהסכה הטכנית התעשיתית אשר נתרחשה במשך 30 השנים האחרונות. האנשים, הם בלבד בעצם לא השתנו תוך כדי התפתחות מזורזת זו — ובכך טמון עיקר הקושי. אך הם רוצים להודות במסקנות המשתמעות מתמורה זו; כי רך הוא כר ההרגל, ונוחה היא הפניה אל קוים-מנחים ששורשם בתולדות-העבר.

לא עברו אלא 30 שנה מאז היה הציוד הצבאי — וניתן לאמר זאת אפילו לגבי כלל אנגם של הצבאות ואבי-זריהם — פשוט למדי עדיין. מספר חדשי הדרכה היו עשויים ללמד את סודותיו. מספר שהיות לא-ארוכות במר-כזי ההשתלמות היו מספיקות למתן הידיעה-הטכנית הנדרשת בדרכו-המקצועית של קצין. מעטים היו המקצועות מחייבי-המומחיות, וכל אחד מהם לא מנה אלא מומחים מעטים יחסית. בערב מלחמת-העולם השנייה עוד רבים היו אנשי-הסגל אשר, כאשר הוטלה עליהם משימת היווי "מסגרת-סגל" ליחידות, ניגשו אליה באותו אורח עצמו כפי שנהגו אבותיהם ב-1914; רצוננו לאמר, כשאתם מטען דומה מאוד לשל הללו. צרפת היתה יונקת את כוחה מסגולות-היסוד הצבאיות, אשר ערכן נתאשר פעמים איך-ספור במשברי-העבר. גם אם נסתמנה כבר באחדים מן הדרגים הנישאים ביותר של סולם-הסמכויות שבאומה ה"זניקה אל על" הטכנית-מדעית, הרי טרם נמצא המשכה בשלבים נמוכים יותר.

כיום רואים אנו כי מזה כתריסר שנים פנו עקומות-המחירים (ועקומת טיבו המורכב, הגובר והולך, של הציוד) — אשר כבר לפניכן היתה להן נטיה לעליה

(1) סופר צרפתי ידוע בשאלות מלחמה וכוחות-מזויינים.

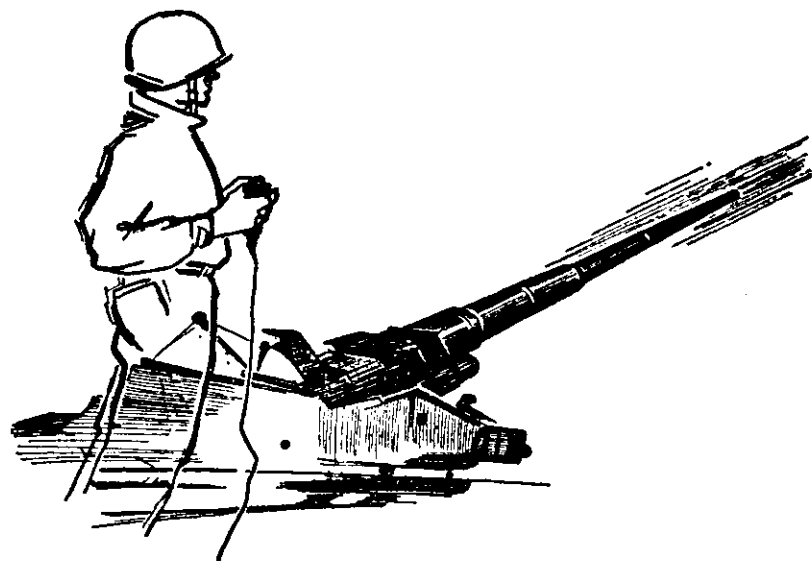
על סף ה"עת החדשה" חרג הנשק החדש, הארטילריה — ולו בדמות "הבומברדה" הפרימיטיבית — מתחום-יכולתם הכספי והטכני של נסיכים ורוזנים פיאודלים. היא העניקה יתרון כוח לשלטון המרכזי במדינות גדולות.

הגדול המשותף, הן בהשגה המונחת ביסודו והן בביצועו. משום שלא העריכו אז כראוי את טוטה של „האסטרטגיה של האמצעים” וכן משום שהשגמתה נתפצלה מדי במקביל לפסיפס-שטחיהן של מדינות בעלות-הברית — לא הספיקה זו לרכוז אלא אמצעים מעטים מדי ומאוחר מדי. אל לנו לשגות בנקודה זו. אם נשוה את המאמץ הצרפתי מבחינת המימון, למידת-עושרה של הארץ, היה בכל זאת בעל-מימד ניכר למדי. מאז 1936 — אמנם, בפיגור של שנתיים לעומת גרמניה — הוקדש שליש מן העול הכספי אשר על האומה להגנה-הלאומית. מסוף 1936 ועד 1939 הוקצרו (לפי ערכם כיום) 1500 מיליון ל"ש לייצור חימושם של צבא-היבשה, של חיל-האוויר, ומעל לכל — של צי-המל-חמה. עובדה היא כי לא הביאו בהשבון את נתוני המצב הבין-לאומי; ובחלוקת ההקצבות נעשה הכל כאילו נת-עתדה צרפת להיות בעלת-בריתה של מעצמה יבשתית, ויריבתן של אומות ימיות. באותן שלוש השנים הוקצרו כ-700 מיליון ל"ש (שוב — לפי ערכן כיום) לייצור האווירי והציני; וסכום העולה במקצת על הנ"ל — לחימוש היבשתי. ידועות תוצאותיו של אותו מאמץ, אשר היה אמנם גדול למדי ביחס למשאביה של האומה, אך עם זאת בלתי-מספיק ביותר לעומת אותו חלק מהכנסותיה אשר הקדישה גרמניה להזדיינותה. ערב המלחמה העריך היטלר ב-95 מיליארד רייכסמרקים (לפי ערכן בשנת 1939 — דהיינו, כ-10.000 מיליון ל"ש ב-1953), את הסכומים שהוצאו ב-1933-39 לבניית-תחמושת של צבא-פלישה גרמני: — דהיינו, למעלה מכפליים מכלל ההקצבות להגנה-הלאומית הצרפתית בתקופת השנים 1919-39. כל המנתח את התקציבים-הצבאיים הצרפתיים מאז פרוץ מלחמת קוריאה, והסוקר את קויה-המדיניות של ההזדיינות מאז, נוכח כי הצגת ההקצבות הצבאיות מול כלל תקציב המדינה מגלה שהיחס עתה הוא כאותו יחס שהיה לפני מלחמת 1939 (30%, בערך, החל מ-1936). אולם מחירה של המלחמה בהודו-סין מפחית את הסכום המוקצה להגנת המטרופולין — או, ביתר דיוק, להפעלת תרומתה הצבאית של צרפת לקראת אפשרות של התמודדות כללית יותר. הרי שנמצא, כי לעומת המציאות מלפני ט"ו שנה לא נשתנו ההקצבות להגנה-לאומית אלא במעט. אכן, מידת פחיתותם היחסית איננה דומה כלל למידת גידול המחירים של ציוד וחימוש, אשר תקציבים אלה חייבים לכסותם.

כיום, ניתן להעריך את מחירה של טונה אחת ממשקלו של טנק באלפיים ל"ש, והוא הדין לגבי אניות מלחמה. צוללת בת 1000 טון מחירה רשום בלמעלה מ-2 מיליון ל"ש ונושאת-מטוסים בעלת נפח מצומצם — אשר אך בקושי תוכל לשמש סיפון המראה למטוסי-סילון מסוג המצניעים-בדרישותיהם לגבי יחידת השטח-הנושא שלהם — מחירה עולה על 20 מיליון. ידוע הוא כי „משטחה-

בטחון המתבסס יותר על הרעיון מאשר על האמצעים יהפוך לאשליה. בין שהמדובר הוא בפתיחת „החזית השנייה” באירופה — אשר תוכננה בשעתה במדוקדק משך שנתיים ימים, ונתבססה על עצמת הייצור של ארה"ב — או בכני-עתה של יפן — על המאמצים שנתבצעו לפני-כן במער-בדות ובמפעלי החרושת של אוק-רידג' שבאמריקה — הרי המושג „אמצעים” לבש את משמעותו השלמה מאז שלבה המאוחר של מלחמה-שנייה. ברור-וגלוי לכל, כי כיום אין זה עוד לפי יכולתה של כל אומה לרכוז את האמצעים הנדרשים לצורך ניהול פעולות-מלחמה בתוך התנגשות שתהפוך לכללית. נתהווה סולם-מעמד חדש — אם לא לגבי אמנות ניהול המלחמה, הרי לפחות לגבי היכולת לריכוז אמצעים. אומות ידועות יש עדיין ביכולתן להעניק לעצמן את מלוא אזנה של עצמה-צבאית בת זמננו. ואילו האחרות אין עוד בידיהן אלא להחזיק באחדים ממכשיריה בלבד, לאחר שמשאביהן הכלכליים, המדעיים והתעשייתיים אינם עוד לפי קנה-המידה של הימוש-האינדנא.

תמורה זו בסולם-מעמדן של האפשרויות הצבאיות אשר לאומות, וירידתן של אחדות מהן בשלבי הסולם — אשר לאמיתו של דבר היתה מצויה כבר לפני פרוץ מלחמת-העולם השנייה — לא תמיד נתפסה ע"י המעוניינים על כל משמעותה ומסקנותיה. רק משום שבשנות 18-1914 יכלה צרפת לספק את המאמץ-העיקרי של בעלות-הברית, ומשום שעלה בידי מאמץ זה לבלום את היריב ולהכריעו, תוך כדי עזרה של תוספת-כוח מצומצמת-יחסית מבחוץ — נתרחס מה שנתרחש כעבור 25 שנה, כשלא ניתן היה עוד לצרף מחדש את התנאים שהיו קיימים בעבר. שכר יקר שולם בעד האשליה. כבר אז נכשלה השיטה של ברית-צבאית ושיטת החיבור הפשוט של כוחות-מזויינים של המדינות זה אל זה — וזאת הן בהכנתו של התמרוך

על סף ה„תורה-האטומי” מתחיל חורג הנשק החדש — ולו בצורתה המסורבלת לע"ע של ה„תותח האטומי” — מתחום יכולתם של רוב המדינות; והדבר מעניק יתרון-כוח רב למעצמות-רבתי מעטות.

ההוצאות שתדרשנה לפיתוחם התקין של הכוחות האוויריים של המחר, והוא הגיע לידי הנחה כי אירופה, כפי שהנה כיום, בסרם תגיע לארגונה הכולל תזקק ל-130 שנה בערך כדי לכסות את מימונו של מאמץ כזה; ואילו לאמריקה הצפונית היו מספיקות 8-10 שנים בשביל למלא אותה משימה עצמה³.

בשנת 1949, שתקציבה הצבאי 500 מיליון ל"ש לפי השער של אותה שנה, יכלה צרפת לתמוה, על שום מה אין ביכולתה להקים כוח-מזויין אשר יהלום את מידת צרכיה או שאיפותיה. אולם משנחסיר מ-500 מיליון אלה את המחיר בו היה עולה או מסעה-המלחמה בהודו-סין, את תשלומי המשכורות, את ההקצבות להדרכה ולניהול-שגרתי, את ההשקעות הדלות-למדי לתכלית הקמת מלאי של חימוש ודלק — כי אז לא נשארו אלא 50 מיליון בלבד לצרכי הייצור-הצבאי. סכום זה, משנתחלק בין צי-המלחמה, צבא-היבשה וחיל-האוויר, היה בו כדי לשלם בעד חמישית הציוד הנחוץ לדיביזיות-רגלים, בעד המטוסים בשביל כנף אחת של חיל-האוויר ובעד שתי ספינות קטנות בשביל צי-המלחמה. בתחומן של הקצבות כאלו לא ניתן היה להביא בהשבון לא את הגדלת הכוחות, לא את ציודם ההדרגי בנשק ובאביזרים חדישים, ואפילו לא את החזקתם.

זו היתה התפתחות הדברים אשר כתוצאה ממנה הגיעו, אמנם, ב-49-1948 תקציבי ההגנה-הלאומית של המדינות אשר חתמו אח"כ על האמנה-האטלנטית, בסיכומן הכולל, עד אל למעלה מ-5.600 מיליון דולר, והם היוו, בממוצע, 5-4,5 אחוז מההכנסה-הלאומית הממוצעת — וכ-25-22 אחוז של תקציב המדינה — של ארצותיהם. אכן, לפי חלוקה לראש-תושב, לא היתה זו אלא הוצאה ממוצעת של 15-12 דולר לשנה לכל איש.

אולם, על אף גדלה היהטי של המעמסה שהוטלה על תקציבי המדינות, נתגלו תוצאותיהם של מאמצים אלה כקרובות למדי אל נקודת האפס. וערב חתימתה של אותה אמנה כמעט ולא היו להן, למדינות החברות, אמצעים צבאיים כלשהם, אם נתעלם מנשק-האפחדה האטומי. הצי האנגלו-רססי, מורשת מלחמת-העולם השנייה, היה "משומר בנפטלין" בבתי-הקברות שלו שבנמלים; היו מחזיקים, בדוחק, בכ-15 דיביזיות, שמצבותיהן לא הושלמו, ובסך הכולל, לא היו בנמצא אפילו 5000 מטוסי מלחמה שיהיה ביכולתם לטוס. אכן, מאז גדלו, ובמקרה מאוד ניכרת, הוצאותיהן הצבאיות של מדינות אלו.

שטה" אמריקאית, מאלו בנות ה-65 אלף טון², מחירה קרוב ל-80 מיליון ל"ש. בתחום התעופה עלו המחירים במהירות רבה עוד יותר. בתחילת מלחמת-העולם השנייה לא עלה מטוס-קרוב אלא במקצת פחות ממיליון פראנק — לפי שער 1939. יורשו של הנ"ל, המשמש כיום, צמח במחיר 90 מיליון פרנק, לפי שער 1953. דהיינו, המחיר לטונה הוא כ-12 אלף ל"ש, או, במילים אחרות, מחיר השהו למחירה של טונה כסף-צרוף. מטוסים מסויימים שנפחם בטונות גדול יותר, והם מיוצרים במספרים מצומצמים בלבד, מחירים לכל טונה עוד עולה בהרבה על הנ"ל. המפציץ האמריקאי B 36 שמשקלו 140 טונות (ונבנו מסוג זה כ-300 מטוס), הגיע אל המחיר הממוצע של 1.200.000 ל"ש, בעוד שהמפציץ הכבד-מאוד של לפני 10 שנים בלבד לא עלה אלא 130 אלף ל"ש (לפי ערכם כיום). הזינוק הזה אל-על של מחירי הציוד הצבאי מסתמן כמעט באותה הבהירות עצמה בשנים שבין 52-1945. זהרי ציונים אחדים: טנק בינוני — 14 אלף ל"ש ב-1945, 45 אלף כיום; תותח (טנקי או נגד-טנקי) בן 90 מ"מ — 12 אלף ל"ש אז, ו-25 אלף ב-1952; טרקטור בן 2,5 טון — 900 לירות ב-1945, ואלפיים כיום; ספינת משחית — 2,5 מיליון אז, ו-14 מיליון כיום.

סיסתו של מפציץ B 36 במשך שעה עולה למשל-המסים האמריקאי ב-550 ל"ש. כל המראה של מפציץ בינוני B 47 פירושה הוצאת 15 אלף ל"ש על רקטות המופעלות כמסייעות להמראתו. אל המכונה הצבאית העצור-מה ויקרת המחיר הזאת נלוות מעמסות ענקיות של ייצור והחזקה. אשר לייצור, הריהו מצריך תעשייה בעלת מערכת מכשירים שהנה מורכבת פירכמה — בעיקרה — מזו שבעבר. אם ב-1945 היה מקובל כי פועל מקצועי מייצר, בממוצע, כ-500 ק"ג של משקל-מטוס בשנה, הרי ב-1951 ירד מספר זה עד למטה מ-100 ק"ג בממוצע-השנתי. ואשר לשכבת המומחים העליונה שבעולם זה של טכניקה אירור-נאוטית, שהתקדמה, בהכרח, יותר מכל שאר ענפי חימוש — זהיא מגלמת בעת ובעונה אחת את הישגיו הקיצוניים של מאמץ ההזדיונות העולמי, ומהוה, כשלעצמה, שליש בהיקפו הכולל — ב-1918 היוו 2000 אנשי מדע מהנדסים את כלל "טרסטי-המוחות" (של המדינות הלוחמות); ואילו כיום מתבטא המספר המקביל לגבי ארה"ב בלבד ב-150 אלף איש. תוך 10 שנים עלו ההוצאות למערכת הקרקע (תעופה, איתות, ראדאר וכיו"ב) של כוח-אווירי פי מאה; מחירי המטוסים עלו, בממוצע, פי 6 עד 8; ההוצאות לצות העובדים — פי 4 לפחות. ושמה נפנה מבטנו לקראת העתיד? מומחה גרמני גודע הישב את

(2) נושאות המטוסים הענקיות מן הטיפוס "פורסטול". — המער.

(3) מתוך הערכת ההכנסה-הלאומית לכל תושב (באוכ' לוסיה בת 170 מיליון) ב-1355 דולר לגבי כלל אמריקה הצפונית, בצירוף אוקיאניה; וב-285 דולר לגבי המכלול אירופה-האפריקה (שאוכלוסיתו 490 מיליון).